

Sprawa C-621/21**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

6 października 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Administratiwen syd Sofija-grad (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

29 września 2021 r.

Strona skarżąca:

WS

Strona przeciwna:

Interwjuiraszt organ na Dyrżawna agencija za beżancite pri Ministerskija sywet (organ przesłuchujący krajowej agencji ds. uchodźców przy Radzie Ministrów)

Przedmiot postępowania głównego

Przesłanki udzielenia ochrony międzynarodowej określone w dyrektywie 2011/95/UE na wypadek przemocy wobec kobiet ze względu na płeć – w formie przemocy domowej. Alternatywna możliwość udzielenia ochrony uzupełniającej przy uwzględnieniu kierowanych realnych gróźb zabójstwa honorowego na wypadek ewentualnego powrotu wnioskodawczyni do państwa pochodzenia.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wykładnia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r., na podstawie art. 267 akapit drugi TFUE.

Pytania prejudycjalne

1. Czy dla celów zakwalifikowania przemocy wobec kobiet ze względu na płeć jako podstawy udzielenia ochrony międzynarodowej na podstawie Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, [sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca] 1951 r., i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, Dz.U. 2011, L 337, mają zastosowanie, zgodnie z motywem 17 dyrektywy 2011/95/UE, definicje i postanowienia Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, [przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r.], i Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, [sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.], czy też przemoc wobec kobiet ze względu na płeć, jako podstawa udzielenia ochrony międzynarodowej na podstawie dyrektywy 2011/95, ma samodzielne znaczenie – odmienne od znaczenia wskazanego w wymienionych aktach prawa międzynarodowego?
2. Czy dla celów ustalenia przynależności do szczególnej grupy społecznej jako powodu prześladowania określonego w art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, przy twierdzeniach dotyczących przemocy wobec kobiet ze względu na płeć, należy uwzględnić wyłącznie biologiczną lub społeczną płeć ofiary prześladowania (przemocy skierowanej przeciwko kobiecie wyłącznie ze względu na to, że jest kobietą), czy też wskazane w sposób niewyczerpujący w motywie 30 dyrektywy 2011/95/UE konkretne formy/akty/działania związane z prześladowaniem mogą być rozstrzygające dla celów określenia „szczególnej grupy społecznej”, to jest jej cechy odróżniającej, w zależności od warunków w państwie pochodzenia, czy też akty te odnoszą się jedynie do aktów prześladowania określonych w art. 9 ust. 2 lit. a) i b) dyrektywy 2011/95?
3. W wypadku podnoszonych przez osobę wnioskującą o ochronę twierdzeń dotyczących przemocy ze względu na płeć w formie przemocy domowej, czy płeć biologiczna lub społeczna stanowi wystarczającą podstawę określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej, o której mowa w art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, czy też należy ustalić dodatkową cechę odróżniającą grupy, przy literalnej, dosłownej wykładni art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95/UE, w którym określono przesłanki kumulatywne, zaś w odniesieniu do aspektów płci – przesłanki alternatywne?
4. Czy związek przyczynowo-skutkowy, o którym mowa w art. 9 ust. 3 dyrektywy 2011/95, w wypadku istnienia twierdzeń dotyczących przemocy ze względu na płeć w formie przemocy domowej podmiotu niepublicznego dopuszczającego się prześladowania w rozumieniu art. 6 lit. c) dyrektywy 2011/95, należy interpretować w ten sposób, że wystarczające jest ustalenie związku między powodami wskazanymi w art. 10 a aktami prześladowania określonymi w [art. 9] ust. 1, czy też obligatoryjnie należy ustalić brak udzielenia ochrony przed podnoszonym prześladowaniem, odpowiednio – czy taki związek istnieje w wypadkach, gdy podmioty niepubliczne dopuszczające się prześladowania nie podejmują odrębnych aktów prześladowania/przemocy, jako takich, związanych z płcią prześladowanej osoby?

5. W wypadku spełnienia pozostałych przesłanek w tym względzie, czy realna groźba zabójstwa honorowego na wypadek ewentualnego powrotu do państwa pochodzenia może uzasadnić udzielenie ochrony uzupełniającej określonej w art. 15 lit. a) dyrektywy 2011/95 w związku z art. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (nikt nie może umyślnie zostać pozbawiony życia), czy też należy ją zakwalifikować jako krzywdę określoną w art. 15 lit. b) dyrektywy 2011/95 w związku z art. 3 EKPC, interpretowanych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przy łącznej ocenie ryzyka zaistnienia innych aktów przemocy ze względu na płeć, odpowiednio – czy wystarczający dla udzielenia tej ochrony jest wyrażony przez osobę wnioskującą subiektywny brak woli otrzymania ochrony w państwie jej pochodzenia?

Powołane przepisy prawa Unii Europejskiej

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, art. 78 ust. 1.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, a w szczególności jej motywy 17, 29 i 30, art. 2 lit. d) i e), art. 4 ust. 3 lit. c), art. 6, art. 7 ust. 2, art. 9 ust. 1–3, art. 10 ust. 1 i 2.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej, a w szczególności art. 33 ust. 2, art. 40 ust. 2 i 3.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2016 r. w sprawie sytuacji uchodźczyń i kobiet ubiegających się o azyl w UE (2015/2325(INI)) (zwana dalej „rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2016 r.”), a w szczególności pkt 13, 15 i 18.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 4 kwietnia 2019 r. w sprawie zasięgnięcia opinii Trybunału Sprawiedliwości w kwestii zgodności z traktatami wniosków o przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz procedury tego przystąpienia (2019/2678(RSP)).

Decyzja Rady (UE) 2017/866 z dnia 11 maja 2017 r. w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w odniesieniu do azylu i zasady non-refoulement.

Powołane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 14 maja 2020 r., FMS i in., sprawy połączone C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, w szczególności pkt 192, 196, 197.

Wyrok Trybunału z dnia 7 listopada 2013 r., X i in., sprawy połączone od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 45–47.

Wyrok Trybunału z dnia 4 października 2018 r., Ahmedbekova, sprawa C-652/16, EU:C:2018:801, pkt 89.

Powołane przepisy prawa międzynarodowego

Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., uzupełniona i zmieniona Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, sporządzonym w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. (zwana dalej „Konwencją genewską”), w szczególności jej preambuła i art. 1 lit. a) pkt 2.

Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (konwencja CEDAW) (zwana dalej „konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet”), przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r., w szczególności jej art. 1.

Zalecenia ogólne Komitetu do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet, nr 19, 24, 25.

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (zwana dalej „konwencją stambulską”), w szczególności art. 2, 3, 60, 61.

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (zwana dalej „EKPC”), w szczególności jej art. 2, 3, 15.

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Wyrok z dnia 9 czerwca 2009 r., ETPC, sprawa OPUZ przeciwko Turcji, nr 33401/02 (pkt 97, 98).

Wyrok z dnia 20 lipca 2010 r., ETPC, sprawa N przeciwko Szwecji, nr 23505/09 (pkt 55, 59, 60, 61, 62).

Powołane przepisy prawa krajowego

Zakon za ubeżiszteto i beżancite (ustawa o azylu i uchodźcach) (zwana dalej „ZUB”), w szczególności art. 8, 9, 13, 76b oraz § 1 pkt 5 i 6 przepisów uzupełniających do tej ustawy.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 Skarżąca, WS, jest obywatelką Republiki Turcji, o kurdyjskiej przynależności etnicznej, jest muzułmanką sunnicką i jest rozwiedziona. Opuściła ona Turcję zgodnie z prawem w czerwcu 2018 r., posługując się krajowym paszportem i wizą pracowniczą, i przyjechała do Bułgarii, do miasta Płowdiw. Z pomocą handlarza uzyskała ona tygodniową wizę niemiecką i wyleciała samolotem do Berlina, do swojej ciotki. W dniu 21 czerwca 2018 r. złożyła tam wniosek o udzielenie ochrony, lecz na mocy decyzji z dnia 28 lutego 2019 r. wydanej przez bułgarską Dyrżawna agencija za bežancite (krajową agencję ds. uchodźców) przyjęto skarżącą z powrotem do Bułgarii, na żądanie Republiki Federalnej Niemiec dotyczące przejęcia odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.
- 2 Podczas przeprowadzonych trzech przesłuchań w październiku 2019 r. wnioskodawczyni oświadczyła, że w Turcji miała problemy ze swym byłym małżonkiem, BS, z którym zawarła związek małżeński pod przymusem swojej rodziny i z którym ma trzy córki. Po licznych przypadkach przemocy, w następstwie których kilkakrotnie przebywała w domach dla kobiet pokrzywdzonych w wyniku przemocy, opuściła ona małżonka we wrześniu 2016 r. i zamieszkała z innym mężczyzną. W 2017 r. zawarła z nim związek religijny i urodziła mu syna. Własna rodzina nie poparła jej w sporach z BS. Skarżąca obawia się o swoje życie i przedstawia dowody na to, że była zastraszana przez małżonka, jego rodzinę i własną rodzinę. Obawia się, że zostanie zabita, jeśli powróci do Turcji. Od września 2018 r. jest już oficjalnie rozwiedziona z pierwszym mężem – po opuszczeniu przez nią Turcji.
- 3 Decyzją z dnia 21 maja 2020 r. prezes Dyrżawna agencija za bežancite oddalił wniosek WS o udzielenie ochrony międzynarodowej jako bezzasadny. Organ ten uznał podniesione powody opuszczenia Turcji za nieistotne dla dochodzonej ochrony międzynarodowej. Jego zdaniem nie można ich powiązać z żadnym z powodów wskazanych w bułgarskim prawie – uzasadnione obawy prześladowania ze względu na rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne lub przynależność do szczególnej grupy społecznej. Równocześnie wnioskodawczyni nie podniosła, że jest prześladowana ze względu na swoją płeć. Po zaskarżeniu w trybie sądowym decyzja ta została utrzymana w mocy przez Administratiwen syd Sofia-grad (sąd administracyjny w mieście Sofia) i przez Wyrchowen administratiwen syd (najwyższy sąd administracyjny).
- 4 W dniu 13 kwietnia 2021 r. WS złożyła kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, przedkładając 9 nowych dowodów na piśmie, które uważa ona za istotne dla jej sytuacji osobistej i odnoszące się do państwa jej pochodzenia. W oparciu o te dowody WS podnosi, że istnieje podstawa do przyznania jej statusu uchodźcy (zgodnie z art. 8 ust. 1 ZUB) ze względu na jej przynależność do szczególnej grupy społecznej – to jest grupy kobiet, które przeżyły przemoc domową, a także kobiet będących potencjalnymi ofiarami przestępstw popełnianych w obronie honoru. We wniosku podniosła ona, że prześladowają ją podmioty niepubliczne, przed którymi państwo tureckie nie może jej obronić – niezależnie od tego, jakie środki podejmie. We wniosku sprzeciwiła się ona ewentualnemu powrotowi do Turcji, gdzie cudzoziemka nie może na nikim polegać, i obawia się, że zostanie zabita przez byłego małżonka lub stanie się ofiarą

zabójstwa honorowego popełnionego przez jego rodzinę lub przez jej własną rodzinę, lub ponownie zostanie przymuszona do wyjścia za mąż. Jest ona zdania, że aktualnie jej sytuacja jest trudniejsza, ponieważ urodziła dziecko mężczyźnie, z którym nie zawarła związku małżeńskiego. Jako nową okoliczność wskazała ona wycofanie się Turcji w marcu 2021 r. z konwencji stambulskiej. WS podnosi, że spełnia określone w art. 9 ust. 1 pkt 1 i 2 ZUB przesłanki przyznania statusu humanitarnego, ponieważ jej ewentualny powrót do Turcji może skutkować naruszeniami art. 2 i 3 EKPC.

- 5 Interwjuiraszt organ na Dyrżawna agencija za bežancite nie dopuścił do rozpatrzenia kolejnego wniosku WS o wszczęcie postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej. WS zaskarżyła tę odmowę w trybie sądowym przed sądem odsyłającym. Orzeczenie tego sądu nie podlega zaskarżeniu w trybie kasacji, jest prawomocne i obowiązuje od chwili jego wydania.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 6 Skarżąca wnosi o uchylenie decyzji Interwjuiraszt organ na Dyrżawna agencija za bežancite. Jest ona zdania, że w kolejnym wniosku o udzielenie ochrony przedstawiła dowody na piśmie dotyczące jej sytuacji osobistej i państwa jej pochodzenia. Twierdzi ona, że w odniesieniu do niej istnieją ustawowe przesłanki przyznania statusu uchodźcy, odpowiednio, że przedstawiła również nowe dowody istnienia przesłanek udzielenia statusu humanitarnego zgodnie z ZUB.
- 7 Strona przeciwna kwestionuje skargę i podtrzymuje swoje stanowisko dotyczące jej oddalenia. Jest zdania, że dowody na piśmie zostały rozpatrzone w zaskarżonej decyzji, a wnioskodawczyni nie podniosła nowych okoliczności związanych z jej sytuacją osobistą i państwem pochodzenia, które stanowiłyby podstawy przyznania statusu uchodźcy i statusu humanitarnego zgodnie z ZUB i które nie zostałyby rozpatrzone w poprzedniej odmowie udzielenia ochrony międzynarodowej.
- 8 Sąd odsyłający ocenił, że istnieją niezbędne przesłanki skierowania pytania do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Zdaniem tego sądu odesłanie jest dopuszczalne, ponieważ okoliczności faktyczne i prawne w sprawie są objęte zakresem stosowania prawa Unii – dyrektywy 2013/32 /UE i dyrektywy 2011/95/UE. Skład orzekający wskazuje, że nie ustalił istnienia wyroków Trybunału w identycznych sprawach, które byłyby pomocne przy rozstrzygnięciu toczącego się przed nim sporu.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 9 Zdaniem sądu odsyłającego ocena istnienia nowych okoliczności w historii uchodźcy strony skarżącej jest bezpośrednio związana z rozpatrzeniem kwestii, czy skarżąca spełnia materialnoprawne przesłanki udzielenia ochrony międzynarodowej zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE. Mając na względzie motyw 17 tej dyrektywy, skład orzekający określa krąg

aktów prawa międzynarodowego, które zgodnie z tym przepisem są wiążące dla państw członkowskich. Poza konwencją genewską i załączonym do niej protokołem dotyczącym statusu uchodźców, są to również konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet i konwencja stambulska (szczególnie przy uwzględnieniu definicji legalnych zawartych w jej art. 34–40). Pomimo że ta ostatnia konwencja nie ma zastosowania w Bułgarii [ponieważ w orzeczeniu bułgarskiego Konstitucionen syd (trybunał konstytucyjny) przyjęto, że nie jest ona zgodna z bułgarską konstytucją i z tego względu nie może być ratyfikowana], sąd odsyłający jest zdania, że jest ona istotna w związku z art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95 – tak aby uwzględnić warunki istniejące w państwie pochodzenia w wypadku ewentualnego powrotu skarżącej (a w szczególności mając na względzie okoliczność, że Turcja wycofała się z tej konwencji).

- 10 Zasadniczym pytaniem, które zadaje się w związku z mającymi zastosowanie międzynarodowymi umowami w tej dziedzinie, jest pytanie, czy przy kwalifikowaniu pojęcia „przemocy wobec kobiet ze względu na płeć”, sąd odsyłający może uwzględnić legalne definicje zawarte w konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet i w konwencji stambulskiej, czy też pojęcie to ma swoje autonomiczne znaczenie. Aby wyjaśnić te aspekty, sformułowano **pierwsze pytanie prejudycjalne**.
- 11 Biorąc pod uwagę **drugie pytanie prejudycjalne**, skład orzekający uznał za użyteczne wskazówki interpretacyjne zawarte w zaleceniach ogólnych nr 19, 24 i 25 Komitetu do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet działającego przy Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zgodnie z tymi zaleceniami przemoc ze względu na płeć określa się raz jako przemoc, która jest skierowana przeciwko kobiecie wyłącznie ze względu na to, że jest ona kobietą lub która dotyczy kobiet nieproporcjonalnie, a innym razem jako przemoc skierowaną przeciwko grupie kobiet należących do wrażliwych grup i grup w nierównorzędnej sytuacji, lub przeciwko grupom kobiet, które poza tym, że są narażone na dyskryminację skierowaną przeciwko nim jako kobietom, mogą również być narażone na liczne formy dyskryminacji ze względu na dodatkowe cechy, takie jak na przykład: przynależność rasowa, etniczna lub religijna, niepełnosprawność, wiek lub inne czynniki.
- 12 W konwencji stambulskiej z jednej strony „przemoc wobec kobiet ze względu na płeć” określono jako przemoc, która jest skierowana przeciwko kobiecie wyłącznie ze względu na to, że jest ona kobietą, a „przemoc wobec kobiet” – jako naruszenie praw człowieka. Zdaniem sądu odsyłającego to naruszenie praw człowieka odnosi się do aktów prześladowania, o których mowa w art. 9 ust. 1 dyrektywy 2011/95/UE. Z drugiej strony w konwencji stambulskiej zdefiniowano „przemoc domową” jako wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy nie. Zdaniem składu orzekającego tak określone konkretne akty przemocy wobec kobiet ze względu na płeć są skorelowane z aktami prześladowania wskazanymi w art. 9 ust. 2 lit. a) i f) dyrektywy 2011/95/UE.
- 13 Następnie sąd odsyłający uwzględnił rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2016 r. W akcie tym podkreśla się, że formy przemocy i dyskryminacji na tle płci, w tym

– lecz nie tylko – gwałt i przemoc seksualna, wymuszone małżeństwa, przemoc domowa, tzw. zbrodnie honorowe oraz dyskryminacja ze względu na płeć sankcjonowana przez państwo stanowią przejawy prześladowania i powinny one stanowić zgodne z prawem podstawy ubiegania się o azyl w Unii Europejskiej. Niemniej skład orzekający uwzględnił również opinię rzecznika generalnego G. Hogana przedstawioną w dniu 11 marca 2021 r. w postępowaniu w sprawie wydania opinii 1/19, wszczętym na wniosek Parlamentu Europejskiego (EU:C:2021:198). Zgodnie z pkt 161 wspomnianej opinii rzecznika generalnego na chwilę obecną prawo Unii zasadniczo nie przewiduje obowiązku uznania przemocy wobec kobiet za formę prześladowania mogącą pociągać za sobą nadanie statusu uchodźcy.

- 14 Rozpatrując zakwalifikowanie przemocy wobec kobiet ze względu na płeć jako podstawy udzielenia ochrony międzynarodowej, sąd odsyłający powziął wątpliwości jak należy interpretować pojęcie przynależności do szczególnej grupy społecznej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95. W szczególności czy dla ustalenia takiej przynależności wystarczająca jest biologiczna/społeczna płeć ofiary prześladowania (przemoc skierowana przeciwko kobiecie wyłącznie ze względu na to, że jest ona kobietą). Czy też konkretne formy/akty/działania związane z prześladowaniem mogą być rozstrzygające przy określaniu „szczególnej grupy społecznej” (to jest być jej cechą odróżniającą), przy uwzględnieniu warunków istniejących w państwie pochodzenia. Na koniec, czy możliwe jest, by te akty odnosiły się wyłącznie do aktów prześladowania, o których mowa w art. 9 ust. 2, lit. a) i b) dyrektywy 2011/95? Innymi słowy, czy należy ustalić dodatkową cechę odróżniającą grupy, biorąc pod uwagę literalną, dosłowną wykładnię art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95?
- 15 W uzasadnieniu **trzeciego pytania prejudycjalnego** skład orzekający stwierdził, że w art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95 przynależność do szczególnej grupy społecznej zdefiniowano, ustanawiając dwie kumulatywne przesłanki. Po pierwsze, członkowie takiej grupy muszą mieć „wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość” lub charakteryzować się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem „na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go”. Po drugie, grupa ta musi posiadać odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako „inna”.
- 16 Równocześnie w tym samym przepisie aspekty związane z płcią, w tym z tożsamością płciową, wyraźnie wskazano jako istotne dla tego pojęcia, lecz poprzez wykorzystanie spójnika „lub”, wskazującego na alternatywność: w celu określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę.
- 17 Sąd odsyłający podkreślił, że definicja przynależności do szczególnej grupy społecznej nie może być rozpatrywana odrębnie od warunków istniejących w państwie pochodzenia. Niemniej jest on zdania, że przy próbie dokonania kwalifikacji podnoszonej przemocy domowej jako formy przemocy ze względu na płeć należy uwzględnić okoliczność, że przemoc ta powinna dotyczyć kobiet na wszystkich poziomach społeczeństwa – niezależnie od ich wieku, wykształcenia, dochodów, sytuacji społecznej lub państwa pochodzenia. Niemniej w niektórych społeczeństwach przemoc domową zbyt często uważa się za problem osobisty i zbyt łatwo się ją toleruje. Powyższe dodatkowo utrudnia

sądowi odsyłającemu przyjęcie, że konkretne forma/akt/działanie związane z przemocą (przemocą domową) ze względu na płeć są rozstrzygające dla celów określenia „szczególnej grupy społecznej” jako elementu definicji zawartej w art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95. Z tego względu specyfiką podnoszonego prześladowania ze względu na płeć jest to, że sprawca przemocy jest osobą znaną już ofiarze, a ofiara często znajduje się w sytuacji ekonomicznej lub innej zależności od sprawcy, co zwiększa jej strach przed powiadomianiem o zaistniałej przemocy. W związku z powyższym ofiara obawia się powtórnej wiktymizacji ze strony sprawcy lub rodziny. W tym kontekście sąd odsyłający znajduje dodatkowe argumenty, aby nie przyjmować, że w danym wypadku podnoszonej przemocy domowej forma/akty prześladowania ze względu na płeć są rozstrzygające dla celów określenia „szczęólnego” charakteru grupy społecznej w rozumieniu rozpatrywanego przepisu dyrektywy 2011/95.

- 18 W uzasadnieniu **czwartego pytania prejudycjalnego** sąd odsyłający wyciąga wstępny wniosek, że w niniejszej sprawie istotna dla określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej jest wyłącznie biologiczna lub społeczna płeć wnioskodawcy. Podstawę przedstawionej wykładni sąd znajduje w motywie 30 i art. 4 ust. 3 lit. c) dyrektywy 2011/95. W szczególności zdaniem sądu odsyłającego istotnym wyrazem prześladowania jest przemoc skierowana przeciwko kobiecie ze względu na to, że jest ona kobietą. Ofiara przeżyła szereg konkretnych form/aktów/działań związanych z prześladowaniem ze względu na płeć, w tym podnoszoną przemoc domową i groźby zabójstwa honorowego. Gdy te konkretne akty/działania ze swej istoty lub ze względu na powtarzalny charakter osiągają ciężar określony w art. 9 ust. 1 dyrektywy 2011/95 i mogą być zakwalifikowane jako ciężkie naruszenie podstawowych praw człowieka, przemoc ze względu na płeć jest podstawą przyznania statusu uchodźcy – pod warunkiem że wnioskodawca wykaże uzasadnioną obawę przed danym prześladowaniem.
- 19 Niezależnie od powyższego skład orzekający powziął wątpliwości przy kwalifikowaniu podnoszonej przemocy ze względu na płeć w formie przemocy domowej jako podstawy udzielenia ochrony międzynarodowej. Zadaje się pytanie, w jaki sposób należy ustalić związek przyczynowo-skutkowy, o którym mowa w art. 9 ust. 3 dyrektywy 2001/95/UE, w wypadkach podnoszonej przemocy podmiotu niepublicznego dopuszczającego się prześladowania w rozumieniu art. 6 lit. c) dyrektywy 2011/95. Mając na względzie użyty w motywie 29 i art. 9 ust. 3 dyrektywy 2011/95 spójnik „lub”, związek przyczynowo-skutkowy interpretuje się jako: (i) związek między powodami prześladowania a aktami prześladowania lub jako (ii) związek między powodami prześladowania a brakiem ochrony przed aktami prześladowania w wypadkach, gdy nie istnieje związek między powodami a aktami prześladowania.
- 20 Niemniej, zgodnie z definicją zawartą w art. 6 lit. c) dyrektywy 2011/95, w wypadku twierdzeń dotyczących prześladowania przez podmiot niepubliczny należy wykazać, że podmioty określone w art. 6 lit. a) i b) tej dyrektywy nie mogą lub nie chcą udzielić ochrony przed prześladowaniem lub poważną krzywdą w rozumieniu art. 7. I tak, w tym szczególnym wypadku przemocy należy obowiązkowo ustalić związek przyczynowy z brakiem ochrony w państwie pochodzenia. W tym kontekście sąd odsyłający zadaje również pytanie, czy istotna dla ustalenia związku przyczynowo-skutkowego, o którym mowa w art. 9 ust. 3 dyrektywy 2001/95, jest okoliczność, że podmioty niepubliczne

dopuszczające się prześladowania – oraz ofiary – nie podejmują odrębnych aktów prześladowania/przemocy, jako takich, związanych z płcią danej ofiary, odpowiednio skierowanej przeciwko tej ofierze wyłącznie ze względu na jej płć biologiczną lub społeczną. W szczególności, jaka powinna być odpowiedź na to pytanie w sytuacji, gdy przy przedstawianiu okoliczności faktycznych związanych z ich historią uchodźcy wnioskodawcy nie powiadamiają, że mieli „problemy związane ze swoją płcią”. W związku z powyższym również w niniejszym wypadku organ administracji przyjął, że „wnioskodawczyni jest pełnoletnia i nie powiadomiła o prześladowaniu ze względu na jej płć”.

- 21 **Piąte pytanie prejudycjalne** sąd odsyłający zadaje na wypadek, gdyby nie wykazano podnoszonego prześladowania w formie przemocy ze względu na płć – przemocy domowej – jako podstawy przyznania statusu uchodźcy. W tej sytuacji niezbędne jest dokonanie oceny, czy istnieją przesłanki udzielenia ochrony uzupełniającej, to jest czy w wypadku ewentualnego powrotu wnioskodawczyni do państwa pochodzenia istnieje realne ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy w rozumieniu art. 2 lit. f) w związku z art. 15 lit. a) i b) dyrektywy 2011/95. W tym względzie skład orzekający uwzględnił motyw 34 dyrektywy 2011/95 w związku z art. 2 i 3 EKPC, a także art. 3 lit. a) konwencji stambulskiej oraz pkt 1 i 7 zalecenia ogólnego nr 19 Komitetu do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet. W powyższych postanowieniach określono przemoc ze względu na płć jako naruszenie podstawowych praw i swobód człowieka.
- 22 W związku z tym skład orzekający zadaje pytanie, w jaki sposób dla celów ochrony uzupełniającej należy zakwalifikować podnoszoną groźbę zabójstwa honorowego – jako wystarczającą dla ustalenia realnego ryzyka wyrządzenia krzywdy, o którym mowa w art. 15 lit. a) dyrektywy 2011/95 w związku z art. 2 EKPC, czy też należy ją interpretować jako niehumanitarne lub poniżające traktowanie w rozumieniu art. 15 lit. b) dyrektywy 2011/95 w związku z art. 3 EKPC, mając na względzie twierdzenia wnioskodawczyni dotyczące ryzyka powtórnego przymusowego małżeństwa, stygmatyzacji w społeczeństwie, w którym nie postrzega się aprobowano samotnych kobiet, które urodziły bez zawarcia małżeństwa, oraz obawy przed powtórną wiktymizacją ze strony byłego małżonka i rodziny.

Sąd odsyłający dąży w szczególności do ustalenia, czy przy realnej groźbie zabójstwa honorowego, związanego z jednokrotnym, skutecznym działaniem sprawcy, do udzielenia ochrony uzupełniającej wystarczający jest subiektywny element definicji wskazanej w art. 2 lit. f) dyrektywy 2011/95/UE („nie chce korzystać z ochrony tego państwa”), w tym odmowa korzystania z ośrodków dla ofiar przemocy domowej, porównywalnych z latami quasi-zatrzymania, co skłania wiele osób do powrotu do rodzin, w których stosuje się wobec nich przemoc, ze względu na brak wsparcia ze strony mężczyzny lub rodziny.